

1985, 6. září – Sdělení VONS č. 465 „Policejní represe k srpnovému výročí“ o zadržení a výsleších předních signatářů Charty 77 a domovních prohlídkách u některých z nich v souvislosti s vydáním dokumentu Charty 77 k sedmnáctému výročí okupace Československa, v příloze dopis Václava Havla generálnímu prokurátorovi ČSSR z 25. srpna 1985 o akcích, které proti Havlovi podnikli příslušníci StB.

V průběhu měsíce srpna a začátkem září provedla Státní bezpečnost řadu akcí proti předním aktivistům Charty 77, která k 17. výročí srpnové invaze vydala dokument. Státní bezpečnost se snažila vydání tohoto dokumentu zmařit nebo alespoň znesnadnit; když již 9. 8. získala text dokumentu, který byl k 21. srpnu zveřejněn, pokračovala v represáliích, mj. zahájením trestního stíhání ve věci (tj. nikoli proti konkrétnímu pachateli) pro přípravu trestného činu pobuřování, jíž se měly dopustit osoby, které dokument sepsaly, rozšířily apod.

O událostech mezi 9. a 18. srpnem 1985, kdy StB zajistila, zneužívajíc zákona o SNB, resp. zadržela pro podezření z trestného činu podle trestního řádu Václava Havla (a to v průběhu jediného týdne dvakrát na 48 hodin), Jiřího Dienstbiera, Ladislava Lise, Jitku Vodňanskou, Tomáše Petřivého a Miroslava Kusého, přičemž u nich provedla domovní a jiné prohlídky, informuje dopis dramatika Václava Havla, člena našeho výboru, který dne 25. 8. 1985 poslal generálnímu prokurátorovi ČSSR. Dopis zveřejňujeme v příloze tohoto sdělení. V týdnu od 12. do 16. 8. byli kromě těch, o nichž píše Václav Havel, na srpnový dokument Charty 77 vyslýcháni Eva Kantůrková, Petruška Šustrová a Petr Uhl; dále byl 13. 8. vyslýchán Josef Vlček z Olomouce.

V rámci trestního stíhání byli potom vyslechnuti jako svědci Eva Kantůrková 27. 8. v Písku, Jiří Dienstbier 29. 8. v Praze-Ruzyni a Petruška Šustrová 3. 9. v Praze-Ruzyni. Vyšetřovatelé Státní bezpečnosti se při výsleších mj. dotazovali, zda současní mluvčí Charty 77 garantují svými podpisy autenticitu dokumentů Charty 77 obecně, srpnového dokumentu pak zvláště.

Příloha: Dopis Václava Havla generálnímu prokurátorovi ČSSR
z 25. 8. 1985

Pane generální prokurátore,

považuji za svou povinnost Vás informovat o akcích, které proti mně nedávno podnikly některé složky SNB, protože jsem přesvědčen, že šlo o akce bezdůvodné a svévolné, ne-li přímo protizákonné, které poškodily doma i v zahraničí pověst československého státního aparátu.

Už od jara jsem plánoval, že podniknu – po mnoha letech – týdenní prázdninovou cestu po ČSSR, navštívím při ní různá místa, která neznám, a navštívím různé své přátele na jejich rekreačních chalupách či v místech jejich trvalého bydliště, pokud žijí mimo Prahu. Domluvil jsem se se svou přítelkyní Jitkou Vodňanskou, že tuto cestu podnikne se mnou, a s ohledem na její časové možnosti jsem termín cesty určil na doby od 9. do 17. srpna 1985. O této cestě jsem dlouho napřed otevřeně mluvil a s přáteli, které jsem hodlal navštívit, ji vykorespondoval. Předpokládal jsem, že orgánům SNB je tedy můj plán dávno předem znám a nijak mi to nevadilo, protože jsem neměl důvod ho před nimi skrývat. (Možná tento předpoklad může být chápán jako výraz neopodstatněného podezření, že policie porušuje listovní tajemství; toto podezření však po mnoha mých předchozích zkušenostech neopodstatněné nebylo, což se ostatně i v daném případě potvrdilo například tím, že místa letního pobytu některých mých přátel byla přesně v den, kdy jsem je měl navštívit, obklíčena policií, anebo ještě průkazněji tím, že místní orgány SNB v některých místech byly předem upozorněny na mou plánovanou návštěvu a pověřeny hlásit okamžitě příjezd mého auta. Tato opatření nemohla být založena na ničem jiném než na informacích, pocházejících z mé korespondence.)

Čtyři hodiny před mým plánovaným odjezdem z Prahy předjela před náš pražský dům Tatra 613 s třemi příslušníky SNB v civilu, kteří mi sdělili, že mají za úkol mne sledovat na území Prahy, což také činili. Když jsme pak s J. Vodňanskou opouštěli Prahu a zahajovali tím náš výlet, opravdu nás opustili i oni, ale až v okamžiku, kdy nás začala sledovat jiná Tatra 613 s jinými třemi muži, kteří

rovněž své poslání neskrývali a běžně se o něm se mnou bavili. První zastávkou naší cesty byla usedlost přítele Ladislava Lise v Pekle u České Lípy. Když jsme tam dorazili, čekali nás tam už (další důkaz, že policie byla obeznámena přesně s naší trasou) příslušníci SNB z České Lípy, kteří převzali naše sledování. Šli za námi při naší procházce lesem a pak hlídali před Lisovým domem. Asi kolem 20. hodiny zaplnilo tento dům náhle velké množství dalších příslušníků SNB, kteří přišli prý provést domovní prohlídku, jejímž údajným cílem bylo nalézt dokument Charty 77 k sedmáctému výročí invaze z roku 1968. Jak zákon vyžaduje, nejprve vyzvali Ladislava Lise, aby jim zmíněný dokument dobrovolně vydal. Lis jim sdělil, že tento dokument nemá. Oni odpověděli, že tedy počkají na další instrukce. Jak se později ukázalo, přibližně v téže době přišli jiní příslušníci SNB do nedaleké chalupy Jiřího Dienstbiera, mluvčího Charty 77, s tímž požadavkem. Dienstbier jim žádaný dokument dobrovolně vydal, čímž domovní prohlídka u něj pozbyla svého údajného důvodu. Přesto byla provedena. My jsme zatím u Lisů večereli a bavili se, přičemž příslušníci SNB stále čekali na své instrukce. Po delším dohadování se podařilo dosáhnout aspoň toho, že většina jich čekala před domem a pouze čtyři seděli s námi v místnosti a tři hodiny mlčky přihlíželi naší zábavě. Asi ve 23 hodin přišli další a u Lisů byla zahájena domovní prohlídka (zjevně zbytečná, protože hledaný text v té době policie už měla). Já byl v téže chvíli zadržen a odvezen do Prahy do kanceláří SNB v Bartolomějské ulici. Byl jsem podroben krátkému výslechu, při němž mi byly položeny pouze dvě otázky: co vím o chystaném dokumentu Charty 77 a jaký je cíl mé prázdninové cesty. Vypověděl jsem po pravdě, že o dokumentu Charty 77 nevím nic a že má cesta má rekreační charakter a nijak nesouvisí s mou občanskou angažovaností a tím méně s Chartou 77 a jejím srpnovým dokumentem. Tento dokument nebyl u Lise ani u mne nalezen a nebylo tedy jakéhokoli důvodu naše setkání s ním nadále spojovat a tím méně – pakliže bychom vůbec přistoupili na to, že vlastnění takového dokumentu je něčím podezřelým – nás dále zadržovat. Přesto jsem se stal „podezřelým z přípravy trestného činu výtržnictví“ (!) a byl na základě toho uvržen na 48 hodin do

cely předběžného zadržení. Jak jsem později zjistil, zadržení byli po tutéž dobu i Ladislav Lis a Jiří Dienstbier.

Toto mé první zadržení nejen že tedy nemělo žádný věcný důvod, ale navíc nevedlo a ani nemohlo vést k odhalení nějakých nových skutečností, které by vznesené podezření potvrdzovaly a otvíraly tím možnost případného obvinění. Proto jsem byl také po osmačtyřiceti hodinách propuštěn, čímž podezření, proti mně vznesené, formálně zaniklo.

Dne 12. 8. jsem se vrátil do Lisova domu v Pekle, kde mne čekala J. Vodňanská a kde bylo rovněž mé auto. Po dvoudenním nesmyslném zdržení jsme pak – už nesledováni – pokračovali v načaté cestě. Měl jsem zato, poněkud předčasně, že policie se s mnou turistickou cestou smířila a nepovažuje ji už nadále za „podezřelou“. Týž den odpoledne jsme dorazili do rekreační chalupy Vlasty Chramostové a Stanislava Miloty v Pysku. Večer jsme zjistili, že dům je hlídán policejním autem s osádkou. Přespali jsme tam a já se ráno příslušníků SNB v civilu, kteří nás hlídali, dotázal, zda mne mají pouze sledovat, nebo zda mají nastat nové komplikace. Jasně jsem jim řekl, že pakliže policie moji cestu považuje stále za podezřelou a hodlá ji i nadále různě mařit, vyslyšet přátele, které navštívíme, zadržovat je nebo dělat u nich domovní prohlídky, jsem připraven svou cestu předčasně ukončit a vrátit se na svou chalupu v Krkonoších. Byl jsem ujištěn, že mohu normálně pokračovat v cestě, že komplikace už nebudou, pouze budu sledován.

Což se také stalo. Navštívili jsme pak v dalších dnech několik přátel (původní plán jsme ovšem museli vzhledem ke ztrátě dvou dnů poněkud zredukovat, v kteréžto souvislosti stojí za pozornost, že policie – jak jsem se později dozvěděl – hlídala v příslušný den i ty, které jsme ze své trasy vypustili, nevědouc pochopitelně, koho vypustíme a koho nikoliv, a chtějíc mít svou akci zřejmě zajištěnu ještě důkladněji, než jí to umožňovalo naše pouhé sledování), prohlíželi si různá méně nám známá města a památky, koupali se na různých koupalištích. Po celou dobu jsme byli nepřetržitě sledováni příslušníky SNB v civilu, disponujícími trvale několika auty. V místech, kde jsme hodlali přenocovat, nás vždy ti, kteří nás sledovali z předchozího místa, předali novým, místním. Všichni

naši sledovači se mnou běžně komunikovali, chovali se vcelku korektně, občas, když jsme v nějakém místě zabloudili, nás sami navigovali k místu, kam jsme mířili, někdy na naši žádost, v jednom případě dokonce sami od sebe (opět důkaz přesné obeznámenosti s naší plánovanou trasou). Koupali se s námi nebo nás pozorovali dalekohledem z protilehlé strany rybníka, legitimovali stopaře, které jsme vezli. Jednou nám byla provedena prohlídka auta, jeho technického stavu, všech dokladů, byl prohlédnut obsah našich zavazadel a pak vše pokračovalo obvyklým způsobem.

Dne 15. 8. v Olomouci, kde bylo do našeho sledování zapojeno obzvláště velké množství osob, jsem se rozhodl k pokusu předejít dalším eventuálním komplikacím (zvláště s ohledem na to, že se blížíme k ožehavé česko-slovenské hranici) a napsal jsem dopis, adresovaný „podplukovníkovi Říhovi nebo jinému vyššímu důstojníkovi StB z Prahy, který rozhoduje o akcích, souvisejících s mou osobou“. V tomto dopise jsem se odvolal na to, že mne adresáti nejednou ujišťovali o tom, že jsou jisté sféry, v nichž je mezi nimi a mnou možná korektní dohoda, a že mne nejednou vybízeli, abych – octnu-li se v nějaké nevyjasněné situaci – se neváhal na ně obrátit (dali mi i svou přímou telefonní linku). Vycházejí z tohoto jejich ujišťování, pokusil jsem se o jakousi takovouto „dohodu“, dá-li se to tak nazvat. Napsal jsem jim, že pakliže nesou moji cestu po ČSSR s nelibostí (totiž považují-li ji za nevhodnou či podezřelou nebo nežádoucí) a hodlají ji provázet dalšími akcemi, resp. tyto akce stupňovat (např. podrobovat mne či další osoby novým výsledkům, domovním prohlídkám atd.), jsem připraven dobrovolně a ihned svou cestu ukončit a vrátit se domů. Hodlají-li se i nadále omezit na mé pouhé sledování, budu v cestě pokračovat (na sledování jsem totiž zvyklý, a kdyby mi mělo bránit v pohybu, nemohl bych se velmi často pohybovat vůbec). Tento dopis jsem předal svým sledovatelům, kteří ho slíbili postoupit dál. Napsal jsem v něm, že eventuální odpověď mi lze předat rovněž prostřednictvím svých sledovatelů. Mnohokrát jsem byl různými vyšetřovateli přesvědčován o tom, že povinností SNB (v mém případě konkrétně StB) je preventivně čelit trestné činnosti (že na to, co je a co není v mém případě trestná

činnost, mají tyto orgány jiný názor než já, je ovšem jiná věc), předcházet konfrontacím, varovat atd. atd. Svůj dopis jsem tedy chápal tak, že dávám orgánům SNB – nazíráno z jejich hlediska – příležitost mne varovat, a zároveň jako signál, že jsem v daném případě připraven se jejich výzvou řídit. Zdůraznil jsem rovněž, že eventuelní nová vážnější konfrontace, které bych rád tímto předešel, by měla nevyhnutelně širokou publicitu (jako ji ostatně měl už zásah u Lisů), na níž nemá pravděpodobně zájem ani československý stát a o níž nestojím ani já (mou ctižádostí vskutku není vstupovat do obecného podvědomí především jako člověk, který je jednou týdně zatčen).

Pokračovali jsme v cestě; žádný vzkaz či výzva nebo varování, jež by reagovaly na můj dopis, mi tlumočeny nebyly, což jsem chápal jako tichý souhlas policie s tím, že budu ve své cestě pokračovat, a jako známku, že už nenastanou žádné vážnější komplikace. Zle jsem se však přepočítal.

Dne 16. 8. kolem 20. hodiny jsme dorazili do Bratislavy k příteli Miroslavu Kusému, kde jsme mínili přespat. Další den jsme měli v plánu naši cestu ukončit na mé chalupě ve Vlčicích u Trutnova. Asi deset minut poté, co jsme dorazili ke Kusým a uvítali se s nimi, zazněl zvonek a nastala známá situace: dům se naplnil mnoha příslušníky SNB, vykazujícími se příkazem k domovní prohlídce. Já byl opět zadržen a odvezen do budovy bratislavského ministerstva vnitra, kde jsem byl podroben přesné témuž výslechu jako před týdnem v Praze: týkal se srpnového dokumentu Charty 77 a důvodu mé cesty po ČSSR. Opět jsem se stal „podezřelým“, tentokrát pro změnu „z přípravy trestného činu pobuřování“. Ačkoli mé předchozí zadržení jasně ukázalo, že jsem byl – i z hlediska představ StB o „podezřelosti“ – podezírán bezdůvodně a ačkoli mezitím policie – nepřetržitě mne sledující – neobjevila žádný nový fakt, který by mohl mou „podezřelost“ obnovit, stal jsem se už podruhé podezřelý z toho, z čeho jsem už jednou podezřelý byl: totiž z toho, že má cesta nějak souvisí s Chartou 77 a jejím srpnovým dokumentem. Tentokrát šlo tedy o podezřelost dvojnásob bezdůvodnou a nesmyslnou. Ani v tomto případě nebyl nikde a u nikoho inkriminovaný dokument nalezen, přičemž tentokrát

bylo ještě zřejmější než před týdnem, že má cesta s ním nemá a nemůže mít nic společného. Nehledě k tomu, že pokud se policie navzdory všem faktům nezbavila svého obsedantního pocitu, že má cesta je celkově jaksi podezřelá, měla mezitím bezpočet nových příležitostí mé údajné „přípravě trestného činu“ zabránit, varovat mě před ním, resp. čelit mu preventivně, jak je její (tak často zdůrazňovanou) zákonnou povinností: oficiálně varován jsem přece mohl být už při svém prvním zadržení a prakticky kdykoli během své cesty (provázené, jak už jsem popsal, trvalou fyzickou přítomností příslušníků SNB); výzva, abych v cestě nepokračoval a nějakého předpokládaného „trestného činu“ se tím nedopustil, mi mohla být konečně vzkázána i jako odpověď na můj dopis (který byl, mimo jiné, z mé strany velkým kompromisem: věda dobře, že se svou cestou ničeho trestného nedopouštím a nedopustím, de facto jsem se tázal policie, zda mne nechce před pokračováním v této cestě varovat, a zároveň jí dával najevo, že jsem ochoten se jejím eventuálním doporučením řídit).

Navzdory tomu všemu a navzdory tomu, že jsem to vše znovu trpělivě v úvodním výslechu vysvětlil a do protokolu nadiktoval, byl jsem opět – jakožto „podezřelý“ – uvržen do cely předběžného zadržení, kam byli postupně uvrženi i Miroslav Kusý, Tomáš Petřivý (který byl u Kusých v době příchodu policie) a tentokrát dokonce i Jitka Vodňanská, která není signatářkou Charty 77 a evidentně se jí různá ta „podezření“ nemohou týkat. U Kusého a Petřivého byly opět domovní prohlídky. Kromě různých dokumentů o evropském mírovém hnutí, exilových a krajanských časopisů a knih (včetně mé knihy zdejšími instancemi nejpřísněji prověřené, totiž knihy mých dopisů z vězení), což jsem si všechno převážel z Prahy na svou chalupu a což policie už tradičně zabavuje, bylo nám při důkladné prohlídce auta odebráno i mnoho dalších věcí, které obvykle odebírány nebývají: od pětadvaceti kazet s nahrávkami různých (veřejně působících) kapel a zpěváků (včetně skupiny Pink Floyd, Johna Lennona apod.), přes automobilní schránku na tyto kazety a adresář J. Vodňanské až po nepopsané dopisní papíry a mapu ČSSR s vyznačením trasy naší právě se dovršující cesty.

Proti svému novému zadržení jsem pochopitelně protestoval, a abych svůj protest zesílil, držel jsem protestní hladovku.

Když mé zadržení dne 18. 8. odpoledne skončilo a já byl převezen před budovu ministerstva vnitra ke svému autu, vyšel z této budovy starší muž (mohl to být náměstek ministra i vrátný, nepředstavil se mi) a autoritativně mi oznámil, že musím Bratislavu okamžitě opustit (ani zatelefonovat mi nedovolil), že se tam nemám prý dalších dvacet let obježovat a že totéž mám vzkázat svým přátelům. Zatímco J. Vodňanská byla též den ráno (proti své vůli: chtěla pochopitelně odjet se mnou a navíc měla v mém autě všechny své věci včetně klíčů od bytu) vsazena do rychlíku a v doprovodu příslušníka SNB donucena odjet do Prahy, já byl v odpoledních hodinách menším konvojem policejních aut (jedno přede mnou a nevím kolik za mnou) vyvezen z Bratislavy (údajně na dvacet let) a pak sledován na cestě do Prahy, v Praze i na závěrečné cestě z Prahy na svou chalupu, kam jsem dorazil 19. 8.

Charta 77 od svého vzniku zdůrazňuje (a i já to mnohokrát řekl a napsal), že je občanskou iniciativou, založenou na ústavně zaručeném petičním právu, a že všechno pronásledování či kriminalizování její práce je v rozporu s ústavou ČSSR, mezinárodními pakty o lidských právech, četnými dalšími zákony, jakož i se samotným zdravým rozumem. I kdyby tedy má prázdninová cesta byla s mým angažmá v Chartě 77 nějak souvisela, nebyl by to podle mého názoru důvod k jakýmkoliv bezpečnostním opatřením či zásahům. Má cesta ovšem, jak je zřejmé a jak ostatně ze všeho toho vyslychání, hledání a sledování jasně vyplynulo, vůbec s Chartou 77 nesouvisela, takže ani z hlediska těch, kteří by rádi Chartu 77 za trestnou věc považovali, nebyly k jakýmkoliv zásahům důvody, natož k zásahům tak početným, rozsáhlým a bezduše se opakujícím.

Celková bilance mě prázdninové cesty je tedy tato:

1. Má cesta přímo či nepřímou a na různě dlouhou dobu zaměstnala – podle mého hrubého odhadu – na tři stovky příslušníků SNB a jen díky tomu (nepočítám-li výlohy na benzín apod.) stála československý stát nejméně stokrát víc než mne.

2. Tato cesta mi byla trochu zkažena, ale nikoli úplně: rozhodně na ni budu vzpomínat déle, než bych na ni vzpomínal, kdyby byla proběhla normálně.
3. Všechny bezdůvodné a nesmyslné zákroky, s mou cestou související a k 21. srpnu policií výslovně vztahované, a mezi nimi především to, že jsem byl v jejím průběhu dvakrát ve vězení a že v něm bylo mimo mne ještě dalších pět občanů, znovu upozornily domácí i zahraniční veřejnost na pozapomínané výročí, na to, jaké praktiky režim, intervencí Varšavské smlouvy u nás instalovaný, používá, a samozřejmě také mnohonásobně zvýšily publicitu srpnového dokumentu Charty 77; na který vlastně teprve náležitě upozornily a který barvitou dokumentací doplnily (a s nímž jsem se já sám, mimochodem řečeno, seznámil až po návratu domů ze zahraničního rozhlasu). Oči mezinárodní veřejnosti byly zásluhou některých složek ministerstva vnitra opět upnuty k naší zemi, a to způsobem, který jí věru žádnou slávu neudělal.
4. Okolnost, že policie měla tolik snadných příležitostí mne od mé cesty odvrátit a že jich nevyužila, vyvolává ve mně nevyhnutelně dojem, že někomu – z důvodů, o nichž bych mohl pouze spekulovat – velmi záleželo na tom, aby k těmto pozornost vyvolávajícím konfrontacím došlo.

Vaším posláním je střežit dodržování zákonů v naší zemi. Žádám Vás proto, abyste i události, které jsem Vám tu vylíčil, posoudil z hlediska jejich zákonnosti, tj. z hlediska zákonných úkolů a pravomocí SNB, a posléze i z hlediska širších politických zájmů československého státu.

25. 8. 1985

Václav Havel,
U dejvického rybníčku 4,
Praha 6

Informace o Chartě 77, r. 8, 1985, č. 9, s. 7–11.